
Profesor George J. STALLER - Cornell University, Ithaca, USA

Profesor George J. STALLER - Cornell University, Ithaca, New York, USA

Počátkem devadesátých let vznikl zásluhou profesora Stallera na Fakultě sociálních věd nový obor: Human Resource Management. Jeho zásluhou se studentům FSV podařilo v letech 1996 – 2006 získat studijní pobyty na Cornellově Univerzitě. Karlova Univerzita v Praze mu udělila v roce 1998 čestnou hodnost: titul Doctor honoris causa.

Jiří Jan STALLER se narodil 7. května 1927 v Brně, Králově poli. Jeho talentovaný otec Karel Staller byl v tomto období na počátku úžasné kariéry. Pracoval jako konstruktér ve Zbrojovce Brno a koncem třicátých let byl jmenován jejím ředitelem. Tou dobou však už v zahraničí tajně patentoval dvě zbraně: lehký kulomet Bren a těžký kulomet Besa. Obě se během druhé světové války staly ve spojeneckých armádách legendou. Syn, Jiří J. Staller byl v roce 1946 přijat na Právnickou fakultu do Prahy a v roce 1949 úspěšně složil svou první státní zkoušku. Jeho další životní dráhu však určily okolnosti, jejichž vlivu nebylo možné se vyhnout.

Po komunistickém převratu v roce 1948 se rodina stala obětí brutální komunistické lži. Karla Stallera přesto, že byl členem Obrany národa a poté legendární Rady tří (Kocman, Outrata, Staller), nařkli ze spolupráce s nacisty. Karel Staller byl významným členem odboje. Když nacisté vyhlásili po atentátu na Heydricha stanné právo a občanům například hrozila za obvinění ze škody způsobené Říši (vyčíslené na 100 Kč) poprava, dokázal Karel Staller převést z výnosů brněnské Zbrojovky na konto londýnské exilové vlády přes třináct milionů korun určených na vyzbrojení českých a slovenských dobrovolníků ve Velké Británii. Karel Staller se po jednom z řady výsledků na StB v Bratislavě v roce 1949 rozhodl, že celá rodina v noci o Štědrém dnu opustí republiku. To při tehdy již ostře střežené hranici znamenalo opět riskovat životy.

Rok 1950 přinesl Stallerovým ztrátu společenského postavení a veškerého majetku. Bez prostředků se jako vyhnanci pokoušeli opustit rakouský sběrný tábor a začít důstojný život v novém jazykovém a kulturním prostředí. Jiří J. Staller po řadě neúspěchů najít příležitost v Evropě poslal žádost o přijetí na Hastings College (soukromá střední škola v USA). Byl přijat a dostal stipendium. Těžko popsat pracovní vypětí, s jakým školu při neznalosti jazyka dokázal během dvou let absolvovat. Je ale známo, že ředitel školy jej na shromáždění absolventů, rodičů a příbuzných označil za jednoho z nejlepších nejen v ročníku, ale v dlouhé historii školy.

Jiří J. Staller během pěti následujících let úspěšně absolvoval magisterské studium v oboru ekonomie na Cornell University a v roce 1959 získal na této elitní univerzitě titul Ph.D. S Cornellovou univerzitou pak spojil celý svůj další mimořádně úspěšný akademický život. Několik desítek let se zabýval problematikou hospodářského růstu a komparativní analýzou tzv. socialistických ekonomik (zejména Československa) s ekonomikami tržními. V odborných časopisech světového významu, především v American Economic Review, Review of Income and Wealth, ACES Bulletin, Economics of Planning atd., publikoval stati o problematice transferu hospodářských poruch, o podmínkách stability mezinárodního obchodu, o metodologii odhadu HDP a o tzv. reformních modelech plánovitého řízení v Československu šedesátých let a v Jugoslávii.

Na špičkových světových univerzitách se ví, že základní kurzy musejí přednášet nejlepší profesori. Tyto lekce totiž určují dlouhodobé vztahy studentů ke škole. Profesor Staller plnil úvodním kurzem makroekonomie velké posluchárny na „svě“ univerzitě déle než čtvrt století. V dubnu 2009 ustavila Cornell University na počest profesora G.J. Stallera čestnou The George STALLER Lecture. První přednášku v řadě, která bude na jeho počest pokračovat v následujících letech, přednesl 13. dubna 2009 nositel Nobelovy ceny za ekonomii z roku 1998, Amartya SEN.

V roce 1968 podlehl profesor Staller kouzlu doby a s rizikem i s rodinou přiletěl během prázdnin krátce do Prahy. Na Ekonomickém ústavu Akademie věd se seznámil s reformními ekonomy a kompetentními lidmi, aby vyjednal pro deset mladých českých ekonomů roční stáž na Cornell University. Známé události z přelomu let 1968 a 69 znemožnily, aby byl tento projekt dokončen. Přesto ještě na podzim 1968 do USA vycestovali Mojmir Hájek, Václav Klaus a Antonín Kotulán. Když počátkem roku 1990 přiletěl do USA prezident Václav Havel, vyhledal Jiří J. Staller v delegaci rektora UK, profesora Radima Palouše, aby zvážili možnosti spolupráce. V květnu 1990 přiletěl profesor Staller po létech opět do Prahy, aby na půdě Univerzity Karlovy otevřel třítydenní seminář pro 40 učitelů ekonomie na českých a slovenských vysokých školách. V USA získal pro svůj záměr grant, ze kterého financoval cestu a pobyty čtyř svých renomovaných kolegů z Cornell University. Byl mezi nimi například bývalý poradce presidenta Cartera, profesor Alfred Kahn. Tento seminář byl první mezinárodní akcí, kterou organizovala nově založená Fakulta sociálních věd UK. O rok později se uskutečnil další

speciálněji zaměřený seminář. Obě akce byly štědře dotovány nákupem nejlepších amerických učebnic a množstvím dalších materiálů. Tyto semináře měly rozhodující vliv na změnu výuky ekonomických disciplín v celém Československu. Na Fakultě sociálních věd vznikl počátkem devadesátých let zásluhou profesora Stallerova nový obor: Human Resource Management, který se zabývá chováním firem a etikou podnikání. V letech 1994 a 1995 přednášel profesor Staller na FSV kursy Makroekonomie. S jeho pomocí se dalším studentům FSV podařilo v letech 1996 – 2006 získat až dvouleté studijní pobyty na Cornellově Univerzitě. V roce 1998, při výročí 650 let od svého založení, udělila Karlova Univerzita v Praze profesorovi Jiřímu J. Stallerovi čestnou hodnost: titul Doctor honoris causa.

Jiří J. Staller navzdory tomu, že byl profesorem ekonomie a celý život tuto disciplínu přednášel, se v zásadě choval neehospodárně. Například téměř výlučně na své náklady cestoval od devadesátých let dvakrát ročně do Prahy, aby mohl v zimním a v letním semestru zdarma na FSV odpřednášet kompaktní kurz Selected Topics of Macroeconomics. Přitom s přestávkami léta zápolil s několika formami zhoubných nemocí. Bez ohledu na zápasy s těžkými nemocemi a přes úbytek sil navštívil Prahu i letos v dubnu. 13. července však přišla zpráva, že profesor Jiří Jan Staller v kruhu své rodiny zemřel. Snad lze doufat, že ti, kdo z jeho znalostí, dovedností a nezištné pomoci mohli v České republice a na Slovensku čerpat, budou na profesora Stallerova vzpomínat s uznáním a úctou.

Jiří KAMENÍČEK,

Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze